

УДК 327.51«2014/2018»

**ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО
КУРСУ УКРАЇНИ (2014–2018 РР.)****SPECIFICS OF THE EURO-ATLANTIC COURSE
OF UKRAINE (2014–2018 YEARS)****Войтенко Ю. М.,**

кандидат історичних наук, доцент, доцент
кафедри політології, ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
(Переяслав-Хмельницький Україна),
e-mail: Polistnicht@gmail.com

Voitenko Yu. M.,

Candidate of Historical Sciences, Associate
Professor, Associate Professor, Department of
Political Science, Hryhorii Skovoroda Pedagogical
University of Pereiaslav-Khmelnytsky
(Pereiaslav-Khmelnytsky Ukraine),
e-mail: Polistnicht@gmail.com

Здійснюється огляд євроатлантичного процесу України з курсом на НАТО з 2014 по 2018 роки. Розглядається політико-правова складова цих процесів, зокрема визначено еволюцію законодавчої бази та теперішній її стан. Окрім цього, визначено доцільність такого кроку, а також поточний стан взаємодії України з Північно-Атлантичним Альянсом. У статті відображено позицію урядовців та громадськості у питанні курсу та щодо перспективи вступу України до НАТО.

Ключові слова: НАТО, вступ, закон, договір, конфлікт, критерії, співпраця, досвід, країна, поступ, парламент, президент.

This article provides an overview of the Euro-Atlantic process of Ukraine with a course on NATO from 2014 to 2018. The political and legal constituent of these processes is considered, in particular, the evolution of the legislative framework and its current state are determined. In addition, the feasibility of such a step was determined, as well as the current state of Ukraine's interaction with the North Atlantic Alliance. The article reflects the position of government officials and the public on the course and the prospect of Ukraine joining NATO.

Keywords: NATO, accession, law, contract, conflict, criteria, cooperation, experience, country, progress, parliament, president.

Постановка проблеми. Конфлікт на сході України, починаючи з 2014 р., з новим поштовхом загострив безпекове питання як всередині країни так і на міжнародному рівні. Якщо україно-російське протистояння на Донбасі відбувається вже протягом чотирьох років безупинно, то з іншою динамікою відбувається пошук безпекової складової на міжнародному рівні. Україна, будучи в системі колективної безпеки за радянських часів з Росією (Організації Варшавського договору), протиставляла свій потенціал НАТО. Таке протистояння ми спостерігали протягом другої половини ХХ століття (особливо у 60–80 рр.). На сьогодні ж, з часів оголошення незалежності Росії, і особливо – після військового вторгнення Росії на територію України у 2014 році, держава змушена шукати союзників у цьому протистоянні. Найбільш вагомим військово-політичним блоком у протистоянні з Росією є Північноатлантичний альянс (НАТО). Тому, природно, що конфлікт з Росією підштовхнув нас до тісної співпраці саме з цим Альянсом з можливістю у майбутньому набути членства у ньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Динаміку курсу України до НАТО можна

простежити у чинній політико-правовій базі України. Так, курс до Альянсу відображений в:

– Конституції України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, №30, ст.141) [4];

– Указі Президента України від 24.09.2014 р. №744/2014 [10];

– Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [1];

– Законі України «Про основи національної безпеки України» [2];

– Указі Президента України від №287/2015 «Про стратегію національної безпеки України» [11];

– Угоді між Урядом України та Організацією Північноатлантичного договору про статус Представництва НАТО в Україні [9] та іншими політико-правовими актами. Все це є вагомим свідченням курсу України до НАТО з метою набуття повноцінного членства у цьому Альянсі.

Дослідження нормативно-правової бази дає можливість визначити **мету статті** – визначити процес курсу України до НАТО через призму політико-правових рішень влади за останні роки.

До 2014 року, згідно на той час чинного законодавства, Україна була позаблоковою державою. Така «позаблоковість» з одного боку показувала, що ми не бажаємо займати чиюсь конкретну сторону у військово-політичних блоках, адже перехід на якийсь бік автоматично призводить до ворожості з боку протилежного табору. З іншого – показала, що ми перш за все більше не хочемо входити до такого блоку (Організації договору про колективну безпеку) за участі Росії. Тому така нейтральність, позаблоковість – була не пасивним станом речей, а активним, що давало можливість маневрувати між цими організаціями не входячи в жоден з них і не наражаючись на небезпеку з боку якогось блоку.

Події весни 2014 року змінили такий стан речей. Росія показала свою неприкриту агресію щодо України і це призвело до пошуку нових союзників для протидії такій агресії і ним стає цілий військово-політичний блок НАТО. Отже, агресія Росії проти України сама підштовхує до курсу в НАТО. При цьому всьому, чим більше Україна прагне до участі в Альянсі, тим більший тиск Росії на країну (у тому числі на міжнародній арені, а також на Донбасі). Тому, все це підштовхнуло країну до курсу в НАТО на законодавчому рівні.

Так, Указом Президента України від 24.09.2014 р. №744/2014 уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 серпня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності», яким визначено, що «пріоритетним національним інтересом України у сфері зовнішньополітичної діяльності у 2014 та наступних роках дальший розвиток відносин стратегічного партнерства України з США, ЄС та НАТО» [10].

Першу спробу відійти від позаблокового статусу на законодавчому рівні нова влада зробила наприкінці 2014 року. Так, Верховна Рада 23 грудня 2014 р. прийняла рішення закріпити на рівні закону «Про основи національної безпеки

України» положення, згідно якого держава прагне «поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства у цій організації» [2]. Але надалі перед законодавцем постало питання, що потрібно не лише «досягнення критеріїв» для членства в НАТО, а саме повноцінне членство в цьому Альянсі.

Тому, Верховна Рада 8 червня 2017 року приймає зміни до чинного законодавства у яких фіксує курс України до НАТО з метою набуття членства у цьому Альянсі. Так, у змінах до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» зазначається, що «основними засадами зовнішньої політики є: ... поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття членства у цій організації» (стаття 11) [1]. Таким чином, Україна остаточно відійшла від принципу «позаблоковості» і активно взяла курс на тісну співпрацю з НАТО з метою набуття членства у цій організації.

Також, 5 травня 2015 року на основі рішення Ради національної безпеки і оборони Президент України видав Указ №287/2015 «Про стратегію національної безпеки України» згідно якої, однією з головних цілей є формування умов для вступу України в НАТО [11]. У Стратегії також зазначається, що необхідно забезпечити запровадження інтегрованої системи освіти, бойової і спеціальної підготовки персоналу для органів сектору безпеки і оборони із залученням викладачів, інструкторів із держав – членів НАТО, ЄС, формування нової культури безпеки; забезпечити удосконалення бюджетної політики у сфері забезпечення національної безпеки і оборони України шляхом поетапного збільшення співвідношення бюджетних видатків органів сектору безпеки і оборони на розвиток, бойову підготовку і оперативну діяльність відповідно до практики держав – членів НАТО [11]. Завданнями держави у Стратегії є: поглиблення оборонно-промислового та військово-технічного співробітництва з іншими державами, насамперед державами – членами НАТО, ЄС, досягнення повної незалежності від Росії у питаннях виробництва озброєнь та військової техніки; розвиток Сил спеціальних операцій Збройних Сил України відповідно до доктрин і стандартів НАТО; удосконалення і розвиток на сучасній технологічній базі відповідно до стандартів НАТО системи управління, захищених телекомунікацій, розвідки, радіоелектронної боротьби, отримання оперативного доступу до даних аерокосмічної розвідки; посилення контррозвідувального захисту Збройних Сил України, приведення систем воєнної розвідки та військової контррозвідки у відповідність із стандартами НАТО; забезпечення максимальної взаємосумісності Збройних Сил України зі збройними силами держав – членів НАТО шляхом запровадження стандартів Північноатлантичного альянсу [11].

Окрім законодавчого забезпечення курсу України до НАТО, активно в цьому напрямку

працює зовнішньо-дипломатичне відомство. Так, на офіційному сайті МЗС України зазначається, що міністерство працює над тим, щоб у повній мірі використати відкриті для України можливості зближення з НАТО. Для цього укладені рамкові угоди і триває робота над відповідними імплементаційними угодами в рамках Трастових фондів на підтримку обороноздатності України, зокрема, таких фондів налічується шість: Трастовий фонд НАТО з кібербезпеки; Трастовий фонд НАТО з реформування систем логістики і стандартизації ЗС України; Трастовий фонд НАТО з фізичної реабілітації (протезуванні) військово-вслужбовців, поранених в АТО; Трастовий фонд НАТО з модернізації системи управління та зв'язку; Трастовий фонд НАТО з перепідготовки та соціальної адаптації військовослужбовців. Трастовий фонд НАТО з розвитку національної системи протимінної діяльності та протидії саморобним вибуховим пристроям [7].

Окрім того, запрацював перший в рамках Комісії Україна–НАТО Трастовий фонд з перерахування радіоактивних відходів. Разом це біля 6 млн. євро. Ще на 10 млн. євро можуть розраховувати українські науковці протягом 2014–2017 рр. в рамках Програми НАТО «Наука заради миру та безпеки». У 2016 році засновано Трастовий фонд з питань розвитку національної системи протимінної діяльності та протидії саморобним вибуховим пристроям [7].

Для більш тісної співпраці та координації дій щодо вступу до НАТО, 4 лютого 2016 року Верховна Рада України ратифікувала Угоду між Урядом України та Організацією Північноатлантичного договору про статус Представництва НАТО в Україні [9]. Таким чином, в Україні вперше відкрилося Представництво НАТО в Україні.

Так, у статті 2 цієї Угоди зазначається, що НАТО засновує Представництво, яке складається з Офісу зв'язку НАТО та Центру інформації та документації НАТО, які користуються всіма привілеями, імунітетами та сприянням, які надаються дипломатичному представництву, заснованому в Україні відповідно до положень Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року [9]. В Угоді уточнюється, що «персонал Представництва НАТО» означає Главу Представництва НАТО, Директорів Офісу зв'язку НАТО та Центру інформації та документації інших цивільних та військових співробітників, найнятих, призначених чи закріплених за НАТО з метою виконання своїх обов'язків на території України разом з членами їхніх родин, які проживають разом з ними, крім громадян України чи осіб, які постійно проживають на території України [9].

Окрім цього, вперше в Україні саме у вересні 2015 р. на Яворівському полігоні пройшли командно-штабні навчання з реагування на надзвичайні ситуації «Україна–2015», які відкривали Президент України та Генеральний секретар НАТО [7].

Також варто зазначити, що для забезпечення якнайповнішого розвитку відносин Україна–

НАТО та втілення положень Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО ще у 1997 році сторони домовилися проводити періодичні зустрічі Північноатлантичної Ради з Україною, як правило, не рідше двох разів на рік, у форматі Комісії Україна–НАТО (далі – КУН). Відповідно, засідання КУН відбуваються періодично на рівні глав держав та урядів, міністрів закордонних справ та оборони, а також послів [3].

Тобто, Комісію Україна–НАТО було створено з метою вироблення рішень, спрямованих на розвиток відносин між Україною та НАТО, загальної оцінки стану розвитку відносин як у рамках програми «Партнерство заради миру», так і діяльності у військово–політичній сфері в контексті імплементації річних планів співробітництва, огляду процесу планування. КУН виконує функцію форуму з обговорення питань безпеки, а також тих, що становлять обоюсторонній інтерес [3].

Також, для розвитку практичного співробітництва під егідою КУН створено п'ять спільних робочих груп Україна–НАТО (СРГ): з питань воєнної реформи (СРГ ВР); оборонно–технічного співробітництва (СРГ ТО); економічної безпеки; планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру (СРГ ПНС); зі співробітництва з питань науки і довкілля (СРГ НОД) [7].

26–29 січня 2015 року відбулося екстрене засідання Комісії Україна–НАТО на рівні послів, скликане на запит української сторони відповідно до статті 15 Хартії про Особливе партнерство між Україною та НАТО у зв'язку із загостренням ситуації на сході України та обстрілом Маріуполя. У засіданні взяв участь заступник Секретаря РНБО України М. Коваль. Учасники засідання суворо засудили дії проросійських терористів «ДНР» і «ЛНР», насамперед їх напади на мирне населення, а також агресивну політику Кремля. Союзники рішуче закликали Росію припинити підтримку терористів фінансами, сучасними важкими озброєннями і людськими ресурсами та закликали Москву повернутися за стіл переговорів. За результатами засідання Генеральний секретар НАТО Й. Столтенберг виголосив заяву, в якій підкреслив ключове значення України для безпеки Євроатлантичного регіону, а також підтвердив незмінність позиції НАТО щодо подальшої підтримки суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України [3].

9–10 липня 2017 року відбувся візит в Україну Північноатлантичної ради на ознаменування двадцятиріччя Особливого партнерства між Україною і НАТО. Посли держав – членів Альянсу беруть участь у засіданні КУН в присутності Президента Порошенка. У рамках дводенного візиту Генеральний секретар проводить двосторонні зустрічі з Президентом, Прем'єр–міністром та іншими чільними посадовцями і виступає у Верховній Раді України. У своїй промові він підкреслює, що Україна є незалежною державою і має право вільно обирати механізми

гарантування власної безпеки. Вітаючи поступ, досягнутий Україною щодо наближення до стандартів НАТО, він зауважує, що рішення про можливий вступ України до НАТО у будь–якому разі ухвалюватиметься усіма 29 державами – членами Альянсу. Генеральний секретар знову висловлює неухильну підтримку суверенітету і територіальної цілісності України і закликає Росію вивести тисячі російських військовослужбовців, які присутні на сході України, і припинити надавати підтримку бойовикам шляхом забезпечення командування і управління й поставок військової техніки [6].

Окрім цього, варто зазначити, що у суспільстві за останні роки зростає підтримка курсу України до НАТО. Так, згідно останніх даних соціологічних вимірів, проведеного з 5 по 19 квітня 2018 року Київський міжнародний інститут соціології (КМІС), вступ до НАТО підтримують 41,4% населення, не підтримують – 37,8%. Ще 20% респондентів не визначилися зі своєю думкою, а 0,9% відмовилися відповісти на запитання [8]. Тобто, за останній час рівень підтримки перевищує рівень не підтримки. Це зумовлено пошуком міжнародних партнерів здатних захистити Україну від російської агресії, котра відбувається вже п'ятий рік.

9 березня 2018 на сайті НАТО року з'явилося важливе для України повідомлення, у якому зазначається, що «Двері НАТО залишаються відкритими для будь–якої європейської країни, яка здатна взяти на себе зобов'язання та зобов'язання членства та сприяти безпеці в євроатлантичному регіоні. З 1949 року членство в НАТО зросло з 12 до 29 країн через семи раундів розширення. На сьогодні чотири країни–партнери заявили про свої прагнення до вступу в НАТО: Боснії та Герцеговини, Грузії, колишньої Югославської Республіки Македонія та України» [6]. Також на цій сторінці міститься пояснення про статус «країни–аспіранта» (Aspirant country), під який відтепер підпадає Україна. «Країни, які задекларували інтерес у приєднанні до Альянсу, спершу отримують запрошення долучитися до Інтенсифікованого діалогу з НАТО щодо їх прагнення до членства та пов'язаних із цим реформ», – йдеться у поясненні. Зауважимо, досі в Альянсі відмовлялися офіційно визнати прагнення України до набуття членства в НАТО. До вчорашнього дня на сайті НАТО стверджувалося, що Україна «з 2010 року не має формальних прагнень до членства». Після загострення українсько–угорських відносин зміни цього статусу стало ще складніше добитися [5].

Віце–прем'єр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Іванна Климпуш–Цинцадзе пояснила, що в п'ятницю (9 березня) відбулися її переговори з цього приводу із заступником Генсека НАТО Роуз Геттемюллер. За підсумками цих переговорів в Альянсі погодилися визнати рішення України. «Від визнання амбіцій до членства – довгий шлях [що складається із] насамперед внутрішньої роботи, але ми можемо його успішно пройти, якщо будемо цілеспрямовано змінювати країну у відповідності до демократичних, соціальних, економічних,

політичних і, звичайно, військових принципів та підходів НАТО», – зауважила віце-прем'єр [5].

На сайті МЗС України зазначається, що для України стратегічне партнерство з НАТО є невід'ємною складовою євроінтеграційного курсу, оскільки доповнює процес внутрішньодержавних перетворень у контексті імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року №1678–VII, реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5, та виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2014 року №695 та схваленої Постановою Верховної Ради України від 11 грудня 2014 року №26–VIII, важливими реформами оборонного та безпекового секторів, оборонно-промислового комплексу та національних Збройних Сил. Це дасть змогу зробити процес інтеграції України в європейську та євроатлантичну спільноту комплексним і всеохоплюючим [7].

Кульмінацією цього курсу у політичній та правовій площині стало закріплення цього курсу (на НАТО і ЄС) у Конституції України. Так, у Преамбулі Конституції зазначено: «Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей, ... піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України» [4]. Також внесено ряд коректив у цьому напрямку щодо повноважень: Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України. Зокрема, згідно п.5. ст.85, до повноважень Верховної Ради України належить: «визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» [4]. Згідно ст.102 Конституції України: «Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» [4]. Згідно п.1.1 ст.116 Конституції України, Кабінету Міністрів: «забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» [4]. Тобто, за діючою Конституцією, всі інститути державної влади найвищого рівня (парламент, президент і уряд) задіяні у визначенні та реалізації курсу України на набуття повноправного членства у ЄС та НАТО.

Висновки. Таким чином, ми бачимо, що Україна за останні роки позбулася статусу «позаблоковості» та чітко і однозначно взяла курс на повноцінне

членство в НАТО та його структурах. Це, здебільшого, було зумовлено агресивними діями Російської Федерації щодо України починаючи з лютого 2014 року і по сьогодні. При цьому всьому НАТО, на початку російської агресії, не поділяло такого прагнення української сторони. Лише нещодавно в Альянсі визнали наше прагнення і нам статусу «країни-аспіранта». Двосторонній курс на поглиблену співпрацю між Україною та НАТО дасть можливість швидше інтегруватись у військовому відношенні до передових зразків оборонної стратегії і тактики Європи і Світу. Підтримка такого курсу абсолютною більшістю депутатів Верховної Ради, Президента та уряду показує монолітність такого прагнення в українському істеблішменті на теперішньому етапі і гарантує цей курс для наступників у політичному житті країни в майбутньому.

Список використаних джерел

1. 'Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»'. [online] Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
2. 'Закон України «Про основи національної безпеки України»'. [online] Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
3. 'Комісія Україна-НАТО'. [online] Доступно: <http://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/commission?sv>
4. 'Конституція України від 28.06.1996 у редакції від 8.12.2004'. [online] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>
5. 'НАТО визнало за Україною статус країни-аспіранта', *Європейська правда*. [online] Доступно: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/03/10/7078572/>
6. 'НАТО: Відносини з Україною'. [online] Доступно: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm?selectedLocale=uk
7. 'Особливе партнерство України з НАТО'. [online] Доступно: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/euroatlantic-cooperation/ukraine-nato>
8. 'Суспільно-політичні настрої жителів України: квітень 2018 року'. [online] Доступно: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=764&page=1>
9. 'Угода між Урядом України та Організацією Північноатлантичного договору про статус Представництва НАТО в Україні'. [online] Доступно: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/950_033
10. 'Указ Президента України від 24.09.2014 р. №744/2014'. [online] Доступно: <http://www.president.gov.ua/documents/7442014-17689>
11. 'Указ Президента України від №287/2015 «Про стратегію національної безпеки України»'. [online] Доступно: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

References

1. 'Zakon Ukrainy «Pro zasady vnutrishn'oi i zovnishn'oi polityky» (Law of Ukraine «On the Principles of Internal and Foreign Policy»'. [online] Dostupno: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
2. 'Zakon Ukrainy «Pro osnovy nacional'noi bezpeky Ukrainy» (Law of Ukraine «On the Fundamentals of National Security of Ukraine»'. [online] Dostupno: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
3. 'Komisija Ukrainy-NAO (NATO-Ukraine Commission)'. [online] Dostupno: <http://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/commission?sv>
4. 'Konstytucija Ukrainy vid 28.06.1996 u redakcii' vid 8.12.2004 (The Constitution of Ukraine dated 28.06.1996 in the wording of 8.12.2004)'. [online] Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>
5. 'NATO vyznalo za Ukrain'noju status krai'ny-aspiranta (NATO recognized Ukraine as a postgraduate country)', *Jevropejs'ka*

pravda. [online] Dostupno: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/03/10/7078572/>

6. 'NATO: Vidnosyny z Ukrai'noju (NATO: Relations with Ukraine)'. [online] Dostupno: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm?selectedLocale=uk

7. 'Osoblyve partnerstvo Ukrai'ny z NATO (A special partnership between Ukraine and NATO)'. [online] Dostupno: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/euroatlantic-cooperation/ukraine-nato>

8. 'Suspil'no-politychni nastroi' zhyteliv Ukrai'ny: kviten' 2018 roku (Public-political mood of the inhabitants of Ukraine: April 2018)'. [online] Dostupno: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=764&page=1>

9. 'Ugoda mizh Urjedom Ukrai'ny ta Organizacijojej Pivnichnoatlantynogo dogovoru pro status Predstavnytva NATO v Ukrai'ni (Agreement between the Government of Ukraine and the North Atlantic Treaty Organization on the status of the Delegation of NATO in Ukraine)'. [online] Dostupno: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/950_033

10. 'Ukaz Prezydenta Ukrai'ny vid 24.09.2014 r. №744/2014 (Decree of the President of Ukraine dated September 24, 2014 №744/2014)'. [online] Dostupno: <http://www.president.gov.ua/documents/7442014-17689>

11. 'Ukaz Prezydenta Ukrai'ny vid №287/2015 «Pro strategiju nacional'noi' bezpeky Ukrai'ny» (The Decree of the President of Ukraine №877/35 «On the Strategy of National Security of Ukraine»)'. [online] Dostupno: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

* * *